

KLIMATKRISENS BÖRJAN

EN RAPPORT OM VILKA VAL VI GJORT OCH VILKA VAL VI HAR FRAMFÖR OSS

Innehållsförteckning

Förord.....	3
Situationen.....	4
Implikationen.....	10
Aktion.....	16
Sammanfattning.....	22
Källor.....	24

Förord

Vi lever i en klimatkris. Läget är så pass allvarligt att det har konsekvenser i vår nutid som vi idag måste börja acceptera. Vi måste hitta en väg framåt som är i linje med vad som faktiskt krävs för att undvika den katastrof som annars väntar.

Denna rapport är skriven för Grön Ungdom och uppdelad i tre delar:

1. **Situationen** - där dagsläget sammanfattas.
2. **Implikationen** - där situationens konsekvenser diskuteras.
3. **Aktion** - där potentiella vägar framåt presenteras.

Världen kommer inte att dö, varken under de kommande tio åren eller tusen åren. Världen kommer att leva vidare både under och efter klimatkrisen. Men hur vi agerar under de kommande tio åren kommer att forma jorden inte under tiotals år, utan under överskådlig framtid. Vi formar just nu hur en levande jord kommer att se ut. Arbetet med den här rapporten började för nästan ett år sedan och har skrivits under perioden före, och perioden efter, den senaste IPCC-rapporten om klimatkrisen. Det skedde inget stort skifte i innehåll mellan dessa perioder. Inte för att rapportens innehåll på något sätt var före sin tid, utan snarare tvärtom: Vi har länge vetat vad vi behöver göra. Vi har länge vetat vilka val klimatkrisen tvingar oss att göra. Men ändå har vi inte gjort tillräckligt.

Jag vill med värme tacka min referensgrupp Axel Hallberg och Erik Wahlström, vars goda råd och sällskap inte bara gjorde processen en fröjd och rapporten flera gånger bättre, utan också hjälpte mig på ett personligt plan hitta rätt i både tanken och i texten. Jag vill tacka Andrea Byding och, igen, Erik Wahlström för att ni gav mig en fantastisk introduktion till politiskt arbete. Jag vill också tacka David Ling för idén om att få ner de tankar jag hade i en rapport och Lorentz Tovatt för en putt i rätt riktning.

Julius Rosenlund
2021-09-08

Situationen

FN:s generalförsamling, 1988, New York. Resolution 43/45, 6 december, 70:e plenarmötet. Första stycket. "*Med uppskattning välkomnas initiativet av Maltas regering i förslaget för beaktande av församlingen vid namn 'Bevarande av klimatet som del av mänsklighetens gemensamma arv.'*"

Det var en tisdag. Solen låg stilla över en kall stad, luften var klar. Eller ja, så klar den blir på centrala Manhattan. Vinden från East River måste varit blöt och obekväm, rivandes i diplomaternas rockar när de tog sig från Förenta Nationernas högkvarter för att börja röra sig hemåt, till värme och frid. Det hade varit en produktiv dag. Det som senare skulle bli IPCC, the Intergovernmental Panel on Climate Change, hade just formats. Två år senare skulle IPCC släppa sin första rapport, en detaljerad beskrivning av potentiella sociala och ekonomiska konsekvenser av klimatförändringarna och politiska strategier för framtida mellanstatliga överenskommelser.

Detta är nu tjugotre år sedan. Dagens unga kommer att se de katastrofala konsekvenser klimatkrisen innebär. Tjugotre år senare är valet gjort åt oss.¹

Nutid

Coronakrisen rasar fortfarande, slutet av krisen känns nära men världen har förändrats sedan mars 2020. Idag talas det om hur vi ska gasa oss ur krisen och hur det sker enorma satsningar på klimatvänliga alternativ för att möta våra ambitiösa nationella mål. Rop skallar för aktion eller förändring, andra röster förblir tysta.

Alla är vi överens om att en förändring måste ske och att klimatkrisen utgör ett hot vi inte kan ignorera. Så har det låtit länge.²

Argument för minskade koldioxidutsläpp sväljs av det större politiska samtalet och spelet, förs bakom låsta dörrar och försvinner tills dess att massorna tystnar.

Men något har hänt under de senaste åren. Många kommunala och regionala politiker i Sverige över börjar försöka dra sitt strå till stacken och göra sitt för att minska de utsläpp som de ansvarar för. Både nationellt och lokalt har Miljöpartiet länge försökt dra politiken i riktningen mot minskade utsläpp och vård av djur och natur. Under de senaste åren har övriga partier rört sig snabbt mot

¹ Roberts, David (2020)

² Mellin, Lena (2010)

tangerande positioner, där utsläppsminskning har en central roll. Opinionen har skiftat och vi har idag en djupt rotad vilja att minimera våra utsläpp. I den nationella SOM-undersökningen från år 2020 är detta tydligt, över 80 procent av svenskar är något eller mycket benägna att satsa på ett mer miljövänligt samhälle.³

I den privata sektorn ser situationen liknande ut. Initiativ som Fossilfritt Sverige enar stora företag, kommuner och regioner landet över i att minimera de utsläpp som ligger på deras bord.⁴ Och snabbt ska det gå, handling ska idag gå före ord. Vi är enade i en vision om fossilfrihet.

Hade den insikten kommit redan efter IPCC:s första rapport hade vi kanske haft tid att implementera de åtgärder som vi idag ser. Då hade långsam förändring räckt. Hade vi agerat för trettio år sedan hade vi kunnat göra det vi gör idag. Men det gjorde vi inte. Vi är för sent ute samtidigt som vi inte gör i närheten av vad som behövs.⁵

Avtal

Parisavtalet är ett juridiskt bindande multilateralt avtal som slöts 2015 där en stor del av världens länder förband sig till att hålla uppvärmningen av jordens atmosfär långt under två grader från förindustriell nivå.⁶ Tvågradersmålet utgår från att en uppvärmning på två grader globalt över förindustriell nivå utlöser så kallade "tipping-points", där jorden börjar värma upp sig själv.⁷

Ett exempel på en "tipping-point" är vad som händer när glaciärisen smälter. Is är mycket ljus, och en stor del av det solljus som träffar glaciärer reflekteras tillbaka ut i rymden. När temperaturen i atmosfären höjs, och isen smälter snabbare på sommaren än den fryser på vintern, leder det till att mindre solljus reflekteras ut i rymden och i stället stannar i vår atmosfär. Detta leder i sin tur till ytterligare uppvärmning.⁸ Ett annat exempel är metangas som släpps ut när tundran tinar, vilket bidrar till ett tjockare lager av gaser i atmosfären.⁹ Det finns femton liknande "tipping-points" identifierade.¹⁰ Dessa scenarion innebär katastrof. Vi har bundit oss till Parisavtalet just för att undvika att situationen spirar ur vår kontroll.

³ Göteborgs universitet, SOM-institutet (2021)

⁴ Fossilfritt Sverige (2021)

⁵ Bjerström, Erika (2021)

⁶ UNFCCC (2021)

⁷ Shepherd, Marshall (2015)

⁸ Ibid

⁹ Gray, Ellen (2018)

¹⁰ Bjerström, Erika (2021)

Tvågradersmålet ses som det mål vi inte får nå, den punkt då situationen är utom vår kontroll. Men troligare är det dock att gränsen för katastrof ligger vid 1,5 grader.¹¹ Detta är en gräns vi kommer gå över. Först tillfälligt,¹² sedan permanent.¹³

Utsläpp av växthusgaser har inte en snabbverkande effekt, utan de utsläpp vi gör idag ger avtryck först senare genom en så kallad "*lagg-effekt*". Vi lägger på ett tjockt täcke av koldioxid som under lång tid kommer att påverka världen. Detta kan liknas med att en ugn kan stängas av hur snabbt som helst, medan värmen finns kvar en längre stund. En till synes glad nyhet kom under 2020: utsläppen sjönk med åtta procent.¹⁴ Nyckelordet är dock att *utsläppen* sjönk. Mängden koldioxid i atmosfären sjönk inte.¹⁵ Takten gick ner, men gasen pumpades fortfarande ut i högre grad än vad som absorberades. Täcket blev allt tjockare.

Denna lag innebär att de utsläpp som redan gjorts kommer att värma upp världen under lång tid framöver. Effekten beräknas till olika styrkor i olika studier.¹⁶ Denna effekt är dock irrelevant, då vi garanterar 1,5 graders uppvärmning genom våra fortsatta utsläpp.¹⁷ Avtal till trots.

Brottet

Parisavtalet ingicks 2015. Sedan dess har mycket lite hänt. Utsläppen fortsätter att pumpas ut, koldioxidhalten fortsätter att öka och täcket fortsätter att fyllas. Miljöpartiet var med i den regering som skrev på Parisavtalet för Sveriges räkning. Under de år som gått sedan dess har Sveriges utsläpp inte minskat i närheten av vad som krävs för att uppfylla vår del av avtalet.

Det går nämligen att isolera Sveriges del av Parisavtalet.¹⁸ Det går vidare att göra det på ett sätt som tar historiska utsläpp i beaktning, i vad som kallas en "rättvis fördelning" av koldioxidutsläpp. Genom en sådan kalkyl kan vi se hur mycket vi har råd att släppa ut innan vår del av Parisavtalet överskrids, vilket blir vad som kallas Sveriges "koldioxidbudget". Då vi kan räkna på hur mycket som släpps ut

¹¹ Gaffney, Owen et al. (2019)

¹² Urisman Otto, Alexandra (2021)

¹³ IPCC (2021)

¹⁴ IEA (2020)

¹⁵ WMO (2020)

¹⁶ Hausfather, Zeke (2021)

¹⁷ Roberts, David (2020)

¹⁸ Då utsläpp av andra gaser förutom koldioxid spelar in i denna typ av ekvationer används ofta "koldioxidekvivalenter" när klimatskadliga utsläpp ska beräknas och diskuteras. Benämningen "koldioxidutsläpp" används i denna rapporten för att fånga fenomenet men det är viktigt att veta att det inte bara handlar om koldioxid, även om denna gas utgör majoriteten av våra utsläpp.

per år i Sverige kan vi tydligt se hur mycket våra nationella utsläpp behöver minska per år för att uppfylla vår del av Parisavtalet. Det här innebär i praktiken att vi vet hur lång tid vi har kvar innan tiden är ute, vi har en nedräkning.

Utifrån en rättvis fördelning av världens kvarvarande koldioxidbudget har Sverige mellan fem och sju år kvar.

**Mellan år 2026 och 2028 måste vi ha genomfört omställningen till nollutsläpp.¹⁹
Vi måste minska våra utsläpp med minst 15 procent per år.²⁰**

Samma beräkningar går att göra för klimatmålen vi idag har i Sverige, något som visar vidden av vårt misslyckande: klimatmålen tillåter enligt en rättvis fördelning tre gånger högre utsläpp än Parisavtalet gör. Även om vi uppfyller klimatmålen garanterar Sverige sin del i de följder för människor och vår planet som en uppvärmning över Parisavtalets katastrofgränser innebär. Det måste antas att de som beslutade om klimatmålen var medvetna om detta faktum. Först nu, flera år efter att de svenska klimatmålen slöts, börjar röster höjas för att målen ska skärpas.²¹ Detta hade kunnat vara något av en uppenbarelse. Men vi träffar inte klimatmålen för koldioxidutsläpp. En minskning på fem procent per år krävs enligt klimatmålen,²² utsläppsminskningen för år 2019 var tre procent.²³ Målen är inte otillräckliga, de är luft.

Vi har ett fåtal år på oss att visa vägen för resten av världen, att nå nollutsläpp och ta rollen som föregångsland. Men det går även att beräkna hur mycket tid det finns kvar innan den globala koldioxidbudgeten är slut. Världen kommer att ha överstigit koldioxidbudgeten för 1,5-gradersmålet år 2027.²⁴

Om vi i Sverige tar ledarrollen i klimatkampen och håller vår del av 1,5-gradersmålet ska alla världens länder, vilket då inkluderar USA, Kina, Indien och resten av EU, ta lika offensiva beslut och driva igenom de snabbare än vi har gjort. Dessutom ska samtliga länder göra detta samtidigt.

Vi kommer behöva hantera klimatkrisens konsekvenser. Klimatkatastrofen är ett faktum, och vi är inte redo.

¹⁹ Anderson, Kevin, Broderick, John F. & Stoddard, Isak (2020)

²⁰ Ibid

²¹ Urisman Otto, Alexandra & Nicklas Thegerström (2021)

²² Kevin Anderson, John F. Broderick & Isak Stoddard (2020)

²³ Naturvårdsverket (2020)

²⁴ Neri, Valentia (2021)

Jorden under våra fötter

Under jordens långa, långa liv har koldioxidhalten i atmosfären fluktuerat kraftigt.²⁵ I ungefär samma cykel har även den globala medeltemperaturen fluktuerat på ett liknande vis, mellan ungefär plus fyra och minus åtta grader.²⁶ Det är vid anblick väldigt tydligt att en hög koldioxidnivå kom strax före en hög temperatur, vilket gör det tydligt att koldioxid värmer planeten.²⁷

Jorden gungar i sin bana runt solen fram och tillbaka. Den här dansen påverkar hur mycket solljus som fångas upp av vår planet: om polernas istäcken är vända mot solen reflekteras mycket av solens ljus rakt ut i rymden igen. Detta innebär att vi har varmare och kallare perioder i en cykel på ungefär 100 000 år.²⁸ Fenomenet kallas "Milankovitch-cykler", och vi är för närvarande på väg från en varmare period mot en kallare. Vi håller alltså på att vända polerna mot solen och vår planet kyls.²⁹

Men Milankovitch-cykler ger bara en liten uppvärmning av vår planet. När uppvärmningen fått fäste händer något med jorden och värmen skjuter i väg flera gånger om.³⁰ Strax innan värmen slår på går koldioxidnivåerna snabbt upp, helt av sig självt, vilket som tidigare nämnt värmer planeten snabbt och mycket.³¹ Jorden börjar släppa ut koldioxid och vi lämnar istiderna bakom oss. Planeten värmer upp sig själv för att den globala temperaturen har träffat vissa nyckelpunkter, vissa "tipping-points". Den globala medeltemperaturen har höjts allt som allt med mellan fyra och sju grader på runt 5000 år.³²

Jorden borde bli kallare idag, men istället har vi sett en temperaturökning på 1,1 grader under de senaste tvåhundra åren, över hundra gånger snabbare än jorden är van vid, till följd av att vi pumpat ut koldioxid i atmosfären. Jorden idag fångar dubbelt så mycket värme som 2005, en dubblering av växthuseffekten på mindre än 15 år.³³

²⁵ Earth Observatory (2010)

²⁶ Ibid

²⁷ Shakun JD et al. (2012)

²⁸ Buis (2020)

²⁹ Ibid

³⁰ Skeptical Science (2021)

³¹ Ibid

³² Earth Observatory (2010)

³³ Bekiempis, Victoria (2021)

Nio av de 15 tipping-points som är identifierade har redan börjat vakna till liv, som de gjort så många gånger förut.³⁴ Men jorden har aldrig värmts så pass snabbt tidigare.³⁵

Vi vet inte vart vi är på väg.

Implikationen

Vad dessa katastrofala följder innebär vet vi inte. Vi har gissningar och beräkningar. Men vi vet inte vad som väntar i framtiden, för hur ska vi kunna veta det? Forskarvärlden är chockade över att utvecklingen under 2021 har gått så snabbt, extremväder som skulle vara många år i framtiden är redan här.³⁶ En katastrof på den här skalan har aldrig tidigare skådats under mänsklighetens historia. De kommande hundra åren kommer att färgas av klimatkrisens konsekvenser, det är oundvikligt nu.³⁷

De första vacklande stegen är redan tagna och vi kan redan se hur vi inte klarar av att hantera dem. Vi klarar inte av bränderna i Kalifornien³⁸ eller översvämningarna i Tyskland och Nederländerna.³⁹ I Bangladesh gör vi vårt bästa för att anpassa landet till en ny verklighet, men lidandet är stort.⁴⁰ Vi kommer likväl inte att klara av de potentiella pandemierna från tundran, vi kommer inte att klara av Golfströmmens avstannande.⁴¹ Vi vet att klimatkrisen kommer att skörda otaliga människoliv, för det gör den redan. Vi vet att människor kommer behöva fly från klimatkrisens konsekvenser, för det gör de redan i en takt om 20 miljoner människor per år.⁴² I framtiden räknas antalet i miljarder.⁴³ Vi klarar inte av att förbereda oss inför nya pandemier, eller hantera dem när de kommer.⁴⁴

Under de senaste trettio åren har enskilda forskare och den vetenskapliga världen i stort gång på gång påmint oss om att pandemier kommer att träffa oss och att vi måste vara förberedda.⁴⁵ Under åren har Folkhälsomyndigheten och andra länders motsvarigheter utvecklat konkreta handlingsplaner för potentiella

³⁴ Bjerström, Erika (2021)

³⁵ Earth Observatory (2010)

³⁶ Harrabin, Roger (2019)

³⁷ Alestig, Peter (2021)

³⁸ Meyer, Robinson (2018)

³⁹ Alestig, Peter (2021)

⁴⁰ Imtiaz, Aysha (2020)

⁴¹ Specktor, Brandon (2021)

⁴² UNHCR (2021)

⁴³ Lustgarten, Abrahm (2020)

⁴⁴ Horton, Richard (2020)

⁴⁵ Ibid

framtida pandemier.⁴⁶ Ändå var vi inte redo.⁴⁷ I USA nedmonterades till och med hela departementet för pandemihantering.⁴⁸

Vi har idag mycket större kontroll över vår planet än vi någonsin haft tidigare. Men vi är samtidigt handfallna inför klimatkrisen. Under de kommande hundra åren kommer kris att följa kris.⁴⁹

Risken finns att vi når en punkt då vi inte längre kommer att ha möjligheten att förbereda oss för nästa kris från naturen.

Kontroll

I hela mänsklighetens historia har vi levt på jorden utan att kunna påverka den. Vi har genom jakt och jordbruk förändrat och utrotat enskilda djur- och växtarter. Men planeten i stort har vi inte rått på. Vi har behövt förhålla oss till den, och den har givit oss svåra vintrar och bördiga somrar, svält men också rikligt med föda, en plats att leva och frodas men även fruktansvärda naturkatastrofer och sjukdomar. Sedan början av den industriella revolutionen har den här balansen börjat skifta på riktigt.

I boken "Åtta steg mot avgrunden" skriver Jonathan Jeppsson om en dag i juli 1896. Då berättade Svante Arrhenius, forskare vid Stockholms universitet, att han tack vare otaliga beräkningar kommit fram till att en dubbling av koldioxidhalten i atmosfären leder till mellan fem och sex graders uppvärmning av jordens ytemperatur.⁵⁰ Arrhenius konstaterade att världen i framtiden kommer få behagliga varma brisar tack vare klimatets uppvärmning. Vi vandrade vidare i vår utveckling, växthusgaser färgade vår planet, alltmedan vi vetat att det kommer att komma med konsekvenser.

Europa förändrades mycket under de 50 första åren av 1900-talet. Sekelskiftet kom med en säkerhet om fred, som byttes mot det "sista stora kriget", som ledde till mellankrigstiden, depressionen, Hitlers resa till makten, förintelsen och ett andra fruktansvärt världskrig. Dessa skeenden var människodrivna. Spanska sjukan borträknad handlade det om människoskapade kriser följda av människoskapade lösningar. Klimatkrisen sker inte under mänsklig kontroll. Världen kommer att röra sig snabbare under våra fötter än vi hinner springa och

⁴⁶ Folkhälsomyndigheten (2019)

⁴⁷ Garcia, Cardiff., Vanek Smith, Stacey & Harford, Tim (2020)

⁴⁸ Barnes, Julian E et al. (2020)

⁴⁹ Jeppsson, Jonathan (2020)

⁵⁰ Ibid

om vi inte arbetar hårt för att hinna ikapp kan vi behöva finna oss i att gå från att forma världen runt oss till att den återigen formar oss.

Våra liv blir sällan som vi tänkt oss men det senaste året har påverkat oss alla, och kommer att fortsätta påverka oss under lång tid framöver. Under pandemiåret har vi fått ta dagen som den kommer, hantera kriser som uppstått allteftersom. På ett individuellt plan behöver vi anpassa oss under prövande omständigheter. Mycket få människor har kunnat leva obehindrat. Likaså kommer nästa kris göra detsamma, och nästa, och nästa. Tills det att den osäkerhet över världsläget vi kände under det gångna året blir vardag. För det har det redan blivit. Sakta kommer vårt allmänna välbefinnande eroderas när klimatet och planeten glider oss ur händerna. Det är något vi aktivt måste motarbeta.

Annars blir vår framtid vårt förflutna.

Slutet

Mänskligheten är inte vid vägs ände. Det mänskliga projektet är det mest fascinerande och unika den här planeten har producerat, och vi kommer att lyckas i den gröna omställningen och överleva konsekvenserna av klimatförändringarna.

Denna rapport är skriven, i grunden, från optimism. Men att ljuga är inte värdigt. Vårt framtida lidande ökar för varje timme som går.

De senaste decennierna har varit mycket positiva när det kommer till bekämpning av fattigdom och svält.⁵¹ Detta arbete har gått tillbaka enormt på ett år: över hundra miljoner människor har hamnat i extrem fattigdom på grund av pandemin.⁵²

Klimatkrisens konsekvenser kommer att slå hårdare och över längre tid än pandemin har gjort. Det kommer kosta enorma mängder pengar, resurser och tid i en skala aldrig skådad. Även om mängden varierar innebär det drastiskt förändrade framtidsutsikter för individ, nation och planet. Kostnaden för det som komma skall är så pass stor att det är omöjligt att på lång sikt beräkna för. Det handlar heller inte om en tidsram om hundratals år, utan snarare en handfull decennium som kommer att omforma de ramar vi levt inom sedan mänsklighetens begynnelse.

⁵¹ Roser, Max & Ortiz-Ospina, Esteban (2013)

⁵² The World Bank (2020)

Vi vet att dagens unga kommer se konsekvenserna av klimatkrisen, inte ute i världen, utan i deras översvämmade städer och deras brinnande hus. Det vet dagens unga också, och dagens lärare får bära ansvaret att på något sätt vända den avgrunds djupa ångest som situationen skapar till någon typ av framtidstro.⁵³

Förberedelse

Det finns ingen garanti för att dagens sociala välfärdssystem kommer hålla under loppet av våra liv. Antar dagens politiker att dagens budgetöverskott kommer att vara tillräckliga för att hantera framtidens klimatkriser? Denna omöjligt stora osäkerhet och de gigantiska framtida hoten som tornar upp sig över vår nutid kommer med implikationer. Det kommer med frågetecknen som omformar vår värld som den ser ut idag. Inte i framtiden, utan idag.

Varför ska dagens unga bidra till fortsatt tillväxt och andras välfärd?

Vad har skattebetalare idag för vinning av att ta hand om dagens gamla, dagens utsatta och dagens barn, om det inte alls finns en garanti att det en dag kommer vara deras tur att gå i pension eller gynnas på annat vis av det system vi har på plats?

Vi lever i ett system byggt på tillit och omtanke, men klimatkrisen hotar detta till grunden om vi inte är förberedda på vad konsekvenserna av tidigare generationers och nutida konsumenters och producenters vanor har lett till. Klimatkrisen och dess konsekvenser är system rubbade i vår nutid och måste behandlas som så.

Förberedelse inför framtidens osäkerheter och kostnader är ingenting vi bör göra för att gynna framtida generationer, det är något vi måste göra för att upprätthålla en social tillit för alla samhällets invånare. Vad som gör detta till ett krav, inte en möjlighet, är att om vi inte gör detta innebär det att **tilliten till systemet för den yngre generation är fundamentalt bruten**. En stabil juridisk grund i ett politiskt system som byggs på tillit, praxis och omtanke är livsviktigt.

En dag kommer kostnaderna för klimatkrisens konsekvenser hopa sig, och då kommer vi antingen ha förberett oss eller inte. Oavsett vad som händer kommer dagens unga generation vara vid makten när det sker. Frågan som dagens politiska och ekonomiska ledarskap måste ställa sig är således följande: vill vi lämna makten till tacksamma människor med drivet att föra vårt land framåt och inte lämna de svaga bakom sig, eller vill vi lämna den åt frustration, ångest och

⁵³ Sundbeck, Johanna (2021)

ilska över att behöva hantera konsekvenserna av valen andra gjort? Frustrationen över att för lite gjordes för att förhindra ens det allra värsta, att det som gjordes var utan effekt, och att inget gjordes för att säkra dagens unga ett värdigt liv. Ångest över att de öden som väntar för alltid kommer att vara sämre än tidigare generationers. Ilska mot de som nu lämnar facklan vidare efter en livstid av försummelse, otillräckliga handlingar och en ovilja att se sanningen i vitögat.

Politiskt ansvar

Politiker är makthungriga, det ligger i politikens natur. Praxis, tradition och andra oskrivna regler tyglar denna instinkt. Våra politiker lyssnar alltid. De lyssnar på vad opinionen säger, på hur vi reagerar på vad som görs och sägs på sociala medier, på ledarsidors opinionsbildande megafoner och på debattörers röster i bruset. Vi är en av deras största nycklar till makten, vi möjliggör stora delar av dessa politikers livsverk. Det är alltså *ett* problem vi kokar ner detta till. Ett problem som kvarstår.

Vi vill inte.

Det svenska folket vill inte förändra sina liv för att minska Sveriges nationella utsläpp. Vi vill inte uppnå de otillräckliga mål våra politiker har satt. Problemet är inte att våra politiker inte vet vad vi behöver göra, det är att de inte vet hur de ska bli omvalda efteråt. Hade vi alla varit ute på gatorna varje fredag, ung som gammal, höger som vänster, hade handling gissningsvis gått före ord. I dagens läge räcker det dock med mål långt in i framtiden och löften om aggressiv politik som aldrig kommer. Det räcker för att vi nöjer oss med det. Skulle vi motsätta oss den hållningen skulle den ändras, kanske till vad som egentligen behövs: **aggressiv minskning av koldioxidutsläpp på kort sikt**. Att inte allmänhetens stöd finns för den politik som behövs gör att den politiken aldrig kommer att bli verklighet. Även om det inte hjälper i slutändan, även om Sveriges del av den globala kakan är försvinnande liten, så hade vi i det läget i varje fall kunnat säga att vi gjorde något.

Ansaret över att klimatkrisen närmar sig kan i slutändan inte ligga på de som försökte. Men att Miljöpartiet har suttit i regering under de senaste sju åren gör att Miljöpartiet har tagit på sig en del av ansvaret för det som har gjorts, inte gjorts, och komma skall. Det är nu delvis de grönas fel att vi sitter i den sits vi gör. När vi bygger gräsrotsrörelser, skapar debatt, får upp frågor på agendan och lyckas skapa opinion, då får vi makt. Med den makten kommer ansvar och det ansvaret innebär att vi bör hållas ansvariga. Således är det ändå rätt att hålla Miljöpartiet ansvarig. Således är det rätt att hålla alla partier ansvariga.

Viljan

Vad står i vägen för den folkliga viljan? Vad gör att dagens väljare inte vill anpassa, förhindra, förbereda? En del av svaret ligger kanske hos politikerna. Det är lätt att följa opinion, att lyssna på folket och anpassa sig själv och sina ståndpunkter därefter. Det är mycket svårare att skapa opinion, att driva på för att förändra folks attityder och åsikter till förmån för en sakfråga.

Kommunikation och formuleringar kan ha en roll. Hur vi pratar och diskuterar om de här frågorna är relevant. Hur ska klimatkrisen kontextualiseras och diskuteras på ett sätt som engagerar och ändrar åsikter? Hur skapar vi visionen över det gröna samhället, och tron över att det går att genomföra? Det är frågor gröna opinionsbildare har behövt förhålla sig till sedan den gröna ideologins början.

Våra egna känslor spelar in. Vi är bundna av vanor som är mycket svåra att ändra. Men det är också långt mycket jobbigare att förlora en hundralapp än att vinna lika mycket, investeringar gör att vi blir inlåsta i handlingar vi egentligen vet inte är bra och gör det svårare att ändra kurs.⁵⁴ Likaså innebär en tro på evig tillväxt och framgång att steg tillbaka är svåra att svälja.⁵⁵ Effektiva klimatåtgärder är ofta att lägga resurser och tid på andra saker än vad som gynnar oss idag, det är att försvåra vår vardag och byta kurs drastiskt.

I ett land som Sverige, som i lagar och regler sätter stort fokus på den individuella friheten, finns även ett stort fokus på det individuella ansvaret. Ansvaret över att individer inte vill dra sitt strå till stacken faller slutligen på individerna själva. Väljare gör val. Det vi får göra då är att minnas valen som gjordes. Att minnas det som idag händer är ett politiskt ställningstagande.

Val

I denna rapport antas att det system vi har idag, med demokrati och en välfungerande rättsstat, är det system som kommer råda genom klimatkrisen. I en annan värld hade lycka och välmående eller biologisk mångfald och vård av natur varit det som räknades i stället för pengar. Problemet är att vi inte har tid, istället har vi ett fåtal år som måste nyttjas till sitt yttersta för att minska våra utsläpp.⁵⁶ Vi får acceptera att det är pengar som styr och jobba utifrån de premisserna. Eftersom pengar styr oss får vi se till att använda det till vår fördel.

⁵⁴ Hillerborg, Fredrik & Nylén, Kata (2020)

⁵⁵ Ibid

⁵⁶ Holmvik, Julia & Zachrisson, Niklas (2021)

Så det bästa vi kan göra i dagens läge är att göra valet. Göra valet tydligt, och sedan stå vid det.

Antingen väljer vi att försöka förhindra klimatkatastrofen i enlighet med Parisavtalet, eller så gör vi det inte. Antingen väljer vi att förbereda oss för konsekvenserna av våra handlingar, eller så gör vi det inte. Inget mer, inget mindre.

Om du inte redan visste konsekvenserna av klimatkatastrofen vet du det nu. Nu är det dags att göra valet.

Aktion

Eran kring "slutet av historien" är förbi. Vilka vägar har vi framåt? Vilka leder oss till en grön framtid? Idag är det ytterst få. Att hoppas på en revolution är hopplöst. Vi kan inte lita på CCS som en lösning, vi behöver handla med de medel som finns tillgängliga idag. Det krävs fortsatt innovation och teknologisk utveckling för att tackla de utmaningar som kommer. Slutligen är dock klimatkrisen inte en teknologisk utmaning, det är en rättvis utmaning, och även den teknologi som kommer utvecklas för att lösa de utmaningarna som vi kommer ställas inför kommer att tillämpas snabbare för de som har, än de som inte har.⁵⁷

Arbetet vi måste göra nu är att finna oss i att det är halvkört, men gå mot att förhindra helkört. Eftersom vi redan har misslyckats till den grad vi har hittills krävs otrevliga åtgärder. Framtiden kommer att bli annorlunda för att vi inte gjort tillräckligt. För de som lever för att flyga utomlands utan att tänka sig för och där klimatskadlig konsumtion är livet så kommer annorlunda att betyda sämre. Men för den som är villig att anpassa sig och inse att vårt värde som människor inte behöver vara kopplat till varken konsumtion eller flyg, så kan annorlunda bara betyda annorlunda.

Men att släppa principer nära kopplade till demokrati och frihet innebär alltför allvarliga risker, demokratins värden är till för att skydda alla våra medborgare. Att rucka på en sådan princip är att rucka på alla. Går vi den vägen skapar vi en värld som är outhärdlig i ett försök att rädda den värld vi har.

Det är bevisat att individuell handling gör kollektiv handling kraftfullare och vanligare. Att agera som att det är en kris gör att vi hanterar situationen som en kris.⁵⁸ **Varje ton koldioxid vi inte släpper ut gör skillnad.** Ät vegetariskt, flyg

⁵⁷ Green, Hank (2021)

⁵⁸ Hackel, Leor & Sparkman, Gregg (2018)

mindre, åk kollektivt, plantera så många träd du kan. Du, ensam, kan göra skillnad. Men det är inte längre en fråga om att förhindra katastrofen, det är en fråga om skademinimering. En minimering av konsekvenser. Det allra viktigaste du kan göra som individ är att informera andra om vilken situation vi är i, vilka problem den situationen innebär, vilka potentiella lösningar som finns på de problemen och vad som skiljer de åt. En befolkning som är informerad kan göra valet.

Handling

Vi behöver snabbt minska våra koldioxidutsläpp. Vi behöver förhindra att samhällets fattiga och utsatta bär den värsta bördan av klimatkrisen.

Vi behöver förbereda oss som individer, vi behöver förbereda oss som nation och vi behöver förbereda oss som samhälle. I detta kapitel presenteras ett antal sätt att göra detta. Listan av förslag är inte fullständig eller definitiv. De är inte framförda som svar på frågan om "vad ska vi göra?". I stället ämnar de visa på skala och riktning, och en önskan att inspirera till ytterligare aktioner.

Vi måste fortsätta arbeta för att framtiden inte ska bli fruktansvärd. Vi måste **stoppa dagens koldioxidutsläpp, med den kombination av ekonomiska och administrativa styrmedel som ger snabbast effekt.**⁵⁹

- Det första, snabbaste, och viktigaste vi måste göra är att **kraftigt höja koldioxidskatten så att den reflekterar kostnaden av klimatkrisen.** Skatten ska implementeras gradvis under en sexårsperiod vi har kvar till 2027 för att minimera chocken på ekonomin. Höjningen anpassas efter hur snabbt utsläppen sjunker. Detta kan mycket väl utlösa en ekonomisk kris, men en sådan kan vi hantera, och koldioxidskatten ger resurser att göra det effektivt. En klimatkris är utom vår kontroll. Den klimatkris som närmar sig kommer slå mot befolkningen, hårt. I nästa del av kapitlet kommer rapporten gå närmare in på hur befolkningens lidande kan minimeras, bland annat med de medel som koldioxidskatten skapar.
- Ett exempel på hur en koldioxidskatt skiljer sig från dagens klimataktioner är bensinskatten. Enligt Trafikverkets analys krävs en höjning av bensinskatten på 50 kronor per liter⁶⁰, en höjning som är anpassat till ett mål om nollutsläpp 2045. Hur högt priset på

⁵⁹ Exempel på administrativa styrmedel är lagar om förbud och begränsning av resursanvändning. Exempel på ekonomiska styrmedel är skatter, utsläppsrätter, avgifter och subventioner.

⁶⁰ Rabe, Mattias (2020)

bensin blir avgörs i och med koldioxidskatten av hur snabbt utsläppen sjunker.

- Vi kan etablera koldioxidbudgetar på flera sätt. Vi måste **införa bindande koldioxidbudgetar på nationell, regional och kommunal nivå**. Att införa koldioxidbudgetar utifrån en rättvis fördelning av Parisavtalets 1,5-gradersmål tydliggör hur omställningen vi står inför påverkar Sveriges olika delar, och hur olika delar bidrar. De som bryter budgeten blir belagda med böter. Detta gör klimatkampen mer decentraliserad utan att förlora kraft och flyttar fossiltung industri från arbetsskapande till betungande i kommunens klimatomställning.
- Vi måste anpassa dagens klimatmål för att matcha Parisavtalets koldioxidbudgetar genom att **tidigarelägga målet om nollutsläpp till år 2026**. Vi har ett fåtal år på oss att dra vårt strå till stacken och våra mål måste reflektera det. Varken netto noll 2045 eller 2035 räcker.
- Infrastrukturinvesteringar innebär otroligt stora utsläpp. Vi måste omedelbart **stoppa all offentlig nyinvestering i infrastrukturprojekt som leder till ytterligare utsläpp**. Inget nytt får under dessa premisser byggas om det inte kan göras utan klimatförstörande utsläpp. Detta inkluderar kapacitetshöjande investeringar i projekt som leder till framtida utsläpp såsom utbyggnad av motorvägar och landsvägar, men exkluderar investeringar i klimatanpassning av infrastruktur och investeringar som leder till ytterligare minskningar av utsläpp.
- Vi måste vidare **undanröja juridiska hinder för minimering av utsläppen**. Detta inkluderar exempelvis att tillåta omprövning av befintliga miljötillstånd för att undvika fortsatta utsläpp på förlegade grunder.
- Vi måste fortsätta verka för **åtstramning av den europeiska handeln av utsläppsrätter**. Målet om nollutsläpp inom EU måste reflektera 1,5-gradersmålet och förflyttas till år 2027.
- Vidare är det även nödvändigt att **implementera ekonomiskt bindande nationella koldioxidbudgetar inom EU** utifrån en rättvis fördelning av Parisavtalets 1,5-gradersmål. I detta kan Miljöpartiet även verka för att införa en internationell standard för att beräkna länders koldioxidbudgetar inom Parisavtalet.

Vid stora kriser drabbas världens fattiga och redan utsatta hårdast. Vi behöver ett **brett, generöst och flexibelt socialt skyddsnät för att kunna ge våra behövande stöd**. Utan detta kommer de som inte kan bära den få ta den tyngsta bördan.

- Samtliga skatteintäkter som den kraftigt höjda koldioxidskatten genererar ska **delas lika mellan Sveriges samtliga medborgare**. En ökad koldioxidskatt kommer öka många kostnader för människor. Denna utbetalning kommer till stor del att täcka upp för denna nya kostnad, till den grad att 89% av människor i den fattigare hälften av befolkningen skyddas ekonomiskt.⁶¹
- Vi måste hjälpa alla de individer och branscher som kommer att drabbas hårdast i omställningen till **arbeten och inkomst**. Detta kan göras via en gigantisk "Green new deal" eller mindre åtgärder, såsom arbetsomställningsutbildningar, utvidgat omställningsstöd och nationell samordning för omställningsarbete.
- Kommande decennier kommer att vara mycket föränderliga. Klimatkrisen är inte en del av index, vi måste **föra in klimatkrisen i våra trygghetssystem och kraftigt höja ekonomiska stöd och ersättningar till individer**. På samma sätt som en koldioxidskatt för in klimatkrisen i ekonomin måste dagens trygghetssystem anpassas för den framtid som kommer. Det som är ett värt leverne idag måste vara det även imorgon.

Humanitära kriser är ofta jämlikhetskriser, inte möjlighetskriser. Under en sådan kris har vi pengar och resurser för att tackla de jämlikhetsproblem som uppstår, men inte viljan att göra det. Att tackla klimatkrisen på nationellt plan räcker inte. Klimatkrisen är ett globalt problem, och de länder som kommer drabbas värst är de som idag är drabbade av andra jämlikhetsproblem som fattigdom och svält. Att inte inkludera detta i en rapport om klimatkrisen är att förminska vidden av problemet. Sättet vi ser på dessa problem måste förändras. Vi är alla människor och vi kommer gå igenom vad det än är som kommer tillsammans. Framtida flyktingströmmar kommer räknas i miljarder och det kommer påverka hela mänskligheten. Det är i varje människas intresse att maximera dagens klimatpolitik.

⁶¹ Fremstad, Anders & Paul, Mark (2017)

Krisen är redan här.

Men den kommer bli värre, till den grad att det idag inte verkar finnas någon botten på avgrunden. Vi behöver **förbereda oss på individuell, nationell, och samhällelig nivå.**

- Som individer kan vi lära oss att uthärda kriser. Vi behöver **etablera en kunskapsgrund om självförsörjning och krishantering inom skola och genom kurser** som möjliggör ökad krisberedskap och minskat lidande i klimatkrisens Sverige.
- Som nation krävs förråd för att kunna försörja och vårda befolkningen. Vi behöver **investera i stora, långsiktiga lager av förnödenheter, läkemedel och samhällsviktig utrustning.** Att kunna förse individer med mat och läkemedel under en period om dagar, månader eller i värsta fall år, samt att samhällsviktiga organisationer har den utrustning som krävs, är fullständigt livsviktigt när vi rör oss vidare i klimatkrisens århundrade. Denna typ av buffertar är nödvändiga för långsiktig stabilitet.
- Vi måste **anpassa dagens infrastruktur och myndighetsstruktur till klimatkrisens Sverige.** Bostäder med risk för katastrofala översvämningar måste varnas och eventuellt bedömas som obeboeliga. Krishanteringsorgan som exempelvis räddningstjänst måste få kraftigt ökade resurser och förberedas med långsiktig planering för hur en mycket förvärrad klimatkris påverkar landet. Boenden och vårdinrättningar med individer som löper risk för värmeslag behöver luftkonditionering för att kunna bevara kyla under sommarmånaderna. Detta är exempel, inte en fullständig lista över vad som krävs. Vi måste vara förberedda, och det är vi inte idag.
- På samhällelig nivå måste vi hitta vårt **mod.**

Mod. Vi behöver inse vilken sits vi är i, och stålsätta oss på vad som komma skall.

Förtvivlan och hopplöshet är rationella reaktioner på läget i klimatkrisen. Hoppet om att hålla klimatkrisen borta är förlorat, krisen är här för att stanna. Att bryta ihop är okej. Att stå inför klimatkrisens realitet är inte olikt att få en panikattack. Kroppen och hjärnan låser sig. Man börjar undvika nyheter, diskussioner, situationer och tankar för att ta sig vidare i vardagen. För många är denna typ av psykisk ohälsa något nytt, triggat av situationen vi befinner oss i. I stunden hanterar man panikångest på olika sätt. Att försöka andas lugnt, låta tankarna

vara som de är och försöka avslappnat vänta ut känslan kan fungera för vissa.⁶² På sikt kan ångesten hanteras genom terapi i kombination med exempelvis regelbunden träning och meditation. Därefter måste vi fortsätta arbeta. Vi står inför en unik utmaning i mänsklighetens historia och vi måste ta oss igenom den.

“Den enda vägen ut är igenom, den enda vägen igenom är tillsammans”

John Green

De resurser som krävs för att börja arbetet mot framtiden kommer innebära att vi väljer bort utvecklingsmöjligheter och samhällsliga framsteg idag. Arbetet i sig kommer att påverka varje svensk personligen. Som det beskrivs i denna rapport är enorma förändringar helt nödvändiga för att ha någon som helst möjlighet att stanna vid katastrofens rand och inte dyka ner huvudstupa i det helvete som väntar. Vi har vetat om detta under lång tid och inte gjort tillräckligt, vilket gör att det med rätta finns skepsis om det kommer genomföras. Varför ge förslag om ingen lyssnar?

För att det är det enda val vi har kvar. Både valet, och dess konsekvenser, är idag våra. De förslag som här presenteras visar på skala. Syna, höj eller lägg. Nu måste valet göras.

Sammanfattning

Det krävs kraftfulla åtgärder för att undvika klimatkatastrofens värsta konsekvenser, men vi kommer likväl leva under klimatkrisens århundrade. Varje ton koldioxid vi inte släpper ut spelar roll, på både global, nationell och individuell nivå. Samhället måste ställas om och förberedas. Vi måste göra detta samtidigt som vi skyddar våra behovande från de värsta konsekvenserna av klimatkrisen. Rapporten lägger fram ett antal förslag om hur det kan göras, men ämnar framför allt att inspirera till handling:

- Det första, snabbaste, och viktigaste vi måste göra är att **kraftigt höja koldioxidskatten så att den reflekterar kostnaden av klimatkrisen**. En ekonomisk kris kan vi hantera, en klimatkris är utom vår kontroll.
- Vi måste **införa bindande koldioxidbudgetar på nationell, regional och kommunal nivå**. Vidare är det även nödvändigt att **implementera ekonomiskt bindande nationella koldioxidbudgetar inom EU**.

⁶² 1177.se (2021)

- Vi måste anpassa dagens klimatmål för att matcha Parisavtalets koldioxidbudgetar genom att **tidigarelägga målet om nollutsläpp till år 2026**.
- Vi måste omedelbart **stoppa all offentlig nyinvestering i infrastrukturprojekt som leder till ytterligare utsläpp**.
- Vi måste **undanröja juridiska hinder för minimering av utsläppen**.
- Vi måste fortsätta verka för **åtstramning av den europeiska handeln av utsläppsrätter**. Målet om nollutsläpp inom EU måste reflektera 1,5-gradersmålet och förflyttas till år 2027.
- Samtliga skatteintäkter som den kraftigt höjda koldioxidskatten genererar ska **delas lika mellan Sveriges samtliga medborgare** för att undvika att samhällets fattiga bär en orimlig börda.
- Vi måste hjälpa alla de individer och branscher som kommer att drabbas hårdast i omställningen till **arbeten och inkomst**.
- Vi måste **föra in klimatkrisen i våra trygghetssystem och kraftigt höja ekonomiska stöd och ersättningar till individer**, även detta för att skydda våra behovande.
- Vi behöver **etablera en kunskapsgrund om självförsörjning och krishantering inom skola och genom kurser** som möjliggör ökad krisberedskap och minskat lidande i klimatkrisens Sverige.
- Som nation krävs förråd för att kunna försörja och vårda befolkningen. Vi behöver **investera i stora, långsiktiga lager av förnödenheter, läkemedel och samhällsviktig utrustning**.
- Vi måste **anpassa dagens infrastruktur och myndighetsstruktur till klimatkrisens Sverige**. Bostäder med risk för katastrofala översvämningar måste eventuellt bedömas som obeboeliga. Krishanteringsorgan som exempelvis räddningstjänst måste få kraftigt ökade resurser.
- Vi måste hitta vårt **mod**.

Källor

1177.se. Paniksyndrom. 1177.se. 2021-05-18.

<https://www.1177.se/sjukdomar--besvar/psykiska-sjukdomar-och-besvar/angest/paniksyndrom> (Hämtad 2021-08-28)

Alestig, Peter. "Extremernas sommar" kan bero på oväntad klimateffekt. DN.se. 2021-07-24.

<https://www.dn.se/varlden/extremernas-sommar-kan-bero-pa-ovantad-klimateffekt> (Hämtad 2021-07-28)

Alestig, Peter. Världen är inte redo för det förändrade klimatet. DN.se. 2021-07-15.

<https://www.dn.se/varlden/peter-alestig-varlden-inte-redo-for-det-forandrade-klimatet> (Hämtad 2021-07-28).

Anderson, Kevin, Broderick, John F. & Stoddard, Isak (2020) *A factor of two: how the mitigation plans of 'climate progressive' nations fall far short of Paris-compliant pathways*, Climate Policy, 20:10, 1290-1304, DOI: <https://doi.org/10.1080/14693062.2020.1728209>

Barnes, Julian E., Haberman, Maggie., Lipton, Eric., Mazzetti, Mark., Sanger, David E. & Shear, Michael D. He could have seen what was coming: Behind Trumps failure on the virus. *New York Times*. 2020-04-11.

<https://www.nytimes.com/2020/04/11/us/politics/coronavirus-trump-response.html> (Hämtad 2021-03-28)

Bekiempis, Victoria. Earth is trapping 'unprecedented' amount of heat, Nasa says. *The Guardian*. 2021-06-17.

<https://www.theguardian.com/science/2021/jun/17/earth-trapping-heat-study-nasa-noaa> (Hämtad 2021-08-18)

Bjerström, Erika. ANALYS: Vi är på väg mot klimatforskarnas värsta scenario. SVT. 2021-05-04.

<https://www.svt.se/nyheter/utrikes/tecken-pa-forandringar-som-kan-vara-bortom-var-kontroll> (Hämtad 2021-05-11)

Buis, Alan. Milankovitch (Orbital) Cycles and Their Role in Earth's Climate. NASA. 2020-02-27.

<https://climate.nasa.gov/news/2948/milankovitch-orbital-cycles-and-their-role-in-earths-climate/> (Hämtad 2021-06-15)

Earth Observatory. How is Today's Warming Different from the Past? NASA. 2010-06-03.

<https://earthobservatory.nasa.gov/features/GlobalWarming/page3.php> (Hämtad 2021-06-15).

Fremstad, Anders & Paul, Mark. *A Distributional Analysis of a Carbon Tax and Dividend in the United States*. University of Massachusetts Amherst, 2017.

https://www.umass.edu/economics/sites/default/files/Fremstad_Paul.pdf (Hämtad 2021-08-16).

Folkhälsomyndigheten. *Pandemiberedskap: Hur vi förbereder oss - ett kunskapsunderlag*.

Stockholm: Folkhälsomyndigheten. 2019.

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/b6cce03c4d0e4e7ca3c9841bd96e6b3a/pandemiberedskap-hur-vi-forbereder-oss-19074-1.pdf> (Hämtad 2021-08-01)

Gaffney, Owen., Katherine, Steffen., Lenton, Timothy M., Rockström, Johan., Rahmstorf, Stefan., Richardson, Will & Schellnhuber, Hans Joachim. Climate tipping points — too risky to bet against. *Nature*. 2019-11-27. <https://www.nature.com/articles/d41586-019-03595-0> (Hämtad 2021-09-09)

Garcia, Cardiff., Vanek Smith, Stacey & Harford, Tim. Why We Weren't Prepared For A Pandemic. NPR.org. 2020-12-29. <https://www.npr.org/transcripts/949598713>

Green, Hank. Are there solutions to climate change? *Green, Hank*. Instagram. 2021-07-17. <https://www.instagram.com/p/CRaO3pzD05H> (Hämtad 2021-08-01)

Gray, Ellen. Unexpected future boost of methane possible from Arctic permafrost. NASA. 2018-08-20. <https://climate.nasa.gov/news/2785/unexpected-future-boost-of-methane-possible-from-arctic-permafrost> (Hämtad 2021-03-28).

Göteborgs universitet, SOM-institutet. (2021). Den nationella SOM-undersökningen 2019 (Version 1) [Data set]. Göteborgs universitet. <https://doi.org/10.5878/4jkm-zr65>

Hackel, Leor & Sparkman, Gregg. Reducing Your Carbon Footprint Still Matters. Slate.com. 2018-10-26. <https://slate.com/technology/2018/10/carbon-footprint-climate-change-personal-action-collective-action.html> (Hämtad 2021-08-01)

Harrabin, Roger. Faster pace of climate change is 'scary', former chief scientist says. *BBC*. 2019-09-19. <https://www.bbc.com/news/science-environment-49689018>. (Hämtad 2021-08-01)

Hausfather, Zeke. EMISSIONS 29 April 2021 15:00
Explainer: Will global warming 'stop' as soon as net-zero emissions are reached? *Carbon Brief*. <https://www.carbonbrief.org/explainer-will-global-warming-stop-as-soon-as-net-zero-emissions-are-reached> (Hämtad 2021-09-07)

Hillerborg, Fredrik & Nylén, Kata. Lära från Lärda 167 - Klimatpsykologi med Kata Nylén. Fredrik Hillerborg. <https://larafranlarda.com/klimatpsykologi-kata-nylen/>

Horton, Richard. Coronavirus is the greatest global science policy failure in a generation. *The Guardian*. 2020-04-09. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2020/apr/09/deadly-virus-britain-failed-prepare-mers-sars-ebola-coronavirus> (Hämtad 2021-03-28)

Holmvik, Julia & Zachrisson, Niklas. Jorden närmar sig oåterkalleliga klimateffekter. *Sr.se*. 2021-07-28. <https://sverigesradio.se/artikel/jorden-narmar-sig-oaterkalleliga-klimateffekter> (Hämtad 2021-09-08).

IEA. Global Energy Review 2020. 2020. IEA. Paris. <https://www.iea.org/reports/global-energy-review-2020> (Hämtad 2021-01-11)

IPCC, 2021: Summary for Policymakers. In: Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [Masson- Delmotte, V., P. Zhai, A. Pirani, S. L. Connors, C. Péan, S. Berger, N.

Caud, Y. Chen, L. Goldfarb, M. I. Gomis, M. Huang, K. Leitzell, E. Lonnoy, J. B. R. Matthews, T. K. Maycock, T. Waterfield, O. Yelekçi, R. Yu and B. Zhou (eds.]. Cambridge University Press. In Press.

Intiaz, Aysha. The nation learning to embrace flooding. *BBC*. 2020-12-02.
<https://www.bbc.com/future/article/20201201-bangladesh-the-devastating-floods-essential-for-life> (Hämtad 2021-09-06).

Jeppsson, Jonathan. Åtta steg mot avgrunden. Stockholm: Ordfront, 2020.

Lustgarten, Abrahm. The Great Climate Migration. *New York Times*. 2020-07-23
<https://www.nytimes.com/interactive/2020/07/23/magazine/climate-migration.html> (Hämtad 2021-06-20).

Meyer, Robinson The Simple Reason That Humans Can't Control Wildfires. *The Atlantic*. 2018-11-13.
<https://www.theatlantic.com/science/archive/2018/11/california-wildfire-why-humans-cant-control-them/575740> (Hämtad 2021-03-28)

Mellin, Lena. Är det viktigt att minska våra koldioxidutsläpp? JA! *Aftonbladet*. 2010-02-23.
<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/a2vWE2/ar-det-viktigt-att-minska-vara-koldioxidutslapp-ja> (Hämtad 2021-02-03)

Naturvårdsverket. Sveriges utsläpp minskade med 3,2 procent 2019. 2020-05-15.
Naturvårdsverket.
<https://www.naturvardsverket.se/Nyheter-och-pressmeddelanden/Sveriges-utslapp-minskade-med-32-procent-2019-/> (Hämtad 2021-08-28)

Neri, Valentia. The carbon budget explained: how much CO2 can we emit and still save the climate? *lifegate.com*. 2021-04-08. <https://www.lifegate.com/carbon-budget>. (Hämtad 2021-08-01)

Rabe, Mattias. Trafikverket varnar: Bränslepris på 50 kr/liter kan krävas. *Teknikensvarld.se*. 2020-10-30.
<https://teknikensvarld.se/nyheter/miljo-och-teknik/trafikverket-varnar-branslepris-pa-50-kr-liter-kan-kravas> (Hämtad 2021-08-12).

Roberts, David. The sad truth about our boldest climate target. *Vox*. 2020-01-03.
<https://www.vox.com/energy-and-environment/2020/1/3/21045263/climate-change-1-5-degrees-celsius-target-ipcc> (Hämtad 2021-08-01)

Roser, Max & Ortiz-Ospina, Esteban. Global Extreme Poverty. 2013. *OurWorldInData.org*.
<https://ourworldindata.org/extreme-poverty> (Hämtad 2021-03-28)

Shakun JD, Clark PU, He F, Marcott SA, Mix AC, Liu Z, Otto-Bliesner B, Schmittner A, Bard E. *Global warming preceded by increasing carbon dioxide concentrations during the last deglaciation*. 2012. *Nature*, 484 49-54. doi: <https://doi.org/10.1038/nature10915>

Shepherd, Marshall. The Paris Climate Agreement: Why 2 Degrees C? *Forbes*. 2015-12-13
<https://www.forbes.com/sites/marshallshepherd/2015/12/13/the-paris-climate-agreement-why-2-degrees-c/?sh=6407f72d41f0> (Hämtad 2021-03-28)

Skeptical Science. CO2 lags temperature - what does it mean? *Skeptical Science*.
<https://skepticalscience.com/co2-lags-temperature.htm> (Hämtad 2021-06-15)

Specktor, Brandon. The Gulf Stream is slowing to a 'tipping point' and could disappear.
LiveScience. 2021-03-03 <https://www.livescience.com/gulf-stream-slowng-climate-change.html>
(Hämtad 2021-03-28).

Sundbeck, Johanna. Klimatpsykologen: Skolan behöver förmedla hopp och framtidstro. *DN.se*.
2021-07-02.
<https://www.dn.se/sverige/klimatpsykologen-skolan-behoover-formedla-hopp-och-framtidstro>
(Hämtad 2021-07-25)

The World Bank. COVID-19 to Add as Many as 150 Million Extreme Poor by 2021. 2020-10-07.
worldbank.org.
<https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2020/10/07/covid-19-to-add-as-many-as-150-million-extreme-poor-by-2021> (Hämtad 2021-03-28)

UNFCCC. The Paris Agreement. *UNFCCC*.
<https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement> (Hämtad
2021-03-28)

UNHCR. Climate change and disaster displacement. *UNHCR*.
<https://www.unhcr.org/climate-change-and-disasters.html> (Hämtad 2021-06-20).

Urisman Otto, Alexandra. WMO: "Världen kan tillfälligt nå 1,5 graders uppvärmning inom fem år".
DN.se. 2021-05-27.
<https://www.dn.se/varlden/wmo-varlden-kan-tillfalligt-na-1-5-graders-uppvarmning-inom-fem-ar/>
(Hämtad 2021-07-15)

Urisman Otto, Alexandra & Nicklas Thegerström. Per Bolund efter DN:s granskning: Klimatmålen
behöver uppdateras. *DN.se*. 2021-07-28.
<https://www.dn.se/sverige/per-bolund-efter-dns-granskning-klimatmalen-behoover-uppdateras/>
(Hämtad: 2021-07-28).

WMO. Carbon dioxide levels continue at record levels, despite COVID-19 lockdown. *WMO*.
2020-11-23.
<https://public.wmo.int/en/media/press-release/carbon-dioxide-levels-continue-record-levels-despite-covid-19-lockdown> (Hämtad 2021-03-28)

Denna rapport är skriven av Julius Rosenlund för Grön Ungdom Riks.

Julius Rosenlund började engagera sig i Grön Ungdom under våren 2020 med klimatet som hjärtefråga. Arbetet började september samma år med det som skulle bli rapporten "Klimatkrisens början". Julius är även en del av Grön Ungdoms kongressombudsgrupp inför Miljöpartiets kongress 2021 och redaktör för tidningen Bladet. Han bor idag i Stockholm och arbetar som tjänsteman vid en myndighet.

Julius går att hitta på Twitter:

twitter.com/juliusrosenlund

Kontakt Grön Ungdom

Har du frågor eller vill kontakta Grön Ungdom kan du gör det genom att maila till gu@mp.se

Grön Ungdom
Riksorganisationen
Pustegränd 1-3
118 20 Stockholm

GRÖN UNGDOM